

Λουκιανός, Θεῶν διάλογοι 1.1-2

Θεϊκές αδυναμίες

Ούτε οι θεοί του Ολύμπου δεν ξεφεύγουν από τον ανελέητο σκεπτικισμό του Λουκιανού (γενν. 120 μ.Χ. περίπου). Στο έργο του *Θεῶν διάλογοι* παρουσιάζει τους θεούς εντελώς απομυθοποιημένους, με ανθρώπινες αδυναμίες, εντελώς ανάξιους για τον σεβασμό και τις τιμές των ανθρώπων. Στον διάλογο που ακολουθεί ο Άρης και ο Ερμής σχολιάζουν τη μεγαλοστομία του Δία.

ΑΡΗΣ: Ἦκουσας, ὦ Ἑρμῆ, οἷα ἠπειλήσεν ἡμῖν ὁ Ζεὺς, ὡς ὑπεροπτικὰ καὶ ὡς ἀπίθανα; Ἦν ἐθελήσω, φησὶν, ἐγὼ μὲν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ σειρὰν καθήσω, ὑμεῖς δὲ ἀποκρεμασθέντες κατασπᾶν βιάσεσθέ με, ἀλλὰ μάτην πονήσετε· οὐ γὰρ δὴ καθελκύσετε· εἰ δὲ ἐγὼ θελήσαιμι ἀνελκύσαι, οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν ἅμα καὶ τὴν θάλασσαν συνανασπάσας μετεωριῶ· καὶ τᾶλλα ὅσα καὶ σὺ ἀκήκοας. Ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν καθ' ἓνα πάντων ἀμείνων καὶ ἰσχυρότερός ἐστιν οὐκ ἂν ἀρνηθεῖην, ὁμοῦ δὲ τῶν τοσοῦτων ὑπερφέρειν [...] οὐκ ἂν πεισθεῖην.

ΕΡΜΗΣ: Εὐφήμει, ὦ Ἄρες· οὐ γὰρ ἀσφαλὲς λέγειν τὰ τοιαῦτα, μὴ καὶ τι κακὸν ἀπολαύσωμεν τῆς φλυαρίας.

ΑΡΗΣ: [...] Ὅ μάλιστα γελοῖον ἔδοξέ μοι ἀκούοντι μεταξὺ τῆς ἀπειλῆς, οὐκ ἂν δυναίμην σιωπῆσαι πρὸς σέ· μέμνημαι γὰρ οὐ πρὸ πολλοῦ, ὅποτε ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἐπαναστάντες ἐπεβούλευον ξυνδῆσαι λαβόντες αὐτόν, ὡς παντοῖος ἦν δεδιώς, καὶ ταῦτα τρεῖς ὄντας, καὶ εἰ μὴ γε ἡ Θέτις κατελεήσασα ἐκάλεσεν αὐτῷ σύμμαχον Βριάρεων ἐκατόγχειρα ὄντα, κἂν ἐδέδετο αὐτῷ κεραυνῷ καὶ βροντῇ. Ταῦτα λογιζομένω ἐπήρει μοι γελαῖν ἐπὶ τῇ καλλιρρημοσύνῃ αὐτοῦ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΑΡΗΣ:

Ἦκουσας, ὦ Ἑρμῆ, οἷα ἠπειλήσεν ἡμῖν ὁ Ζεὺς,
Ἄκουσες, Ἑρμῆ, τι εἶδους ἀπειλῆς ἐκτόξευσε ἐναντίον μας ὁ Δίας,

ὥς ὑπεροπτικὰ καὶ ὥς ἀπίθανα;
πόσο ὑπεροπτικές και πόσο ἀπίθανες;

Ἦν ἐθελήσω, φησὶν, ἐγὼ μὲν καθήσω σειρὰν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,
Ἄν θελήσω, λέει, ἐγὼ θα ἀφήσω πρὸς τα κάτω σχοινί ἀπὸ τον ουρανό,

ὕμεῖς δὲ ἀποκρεμασθέντες βιάσεσθέ
κι εσεῖς κρεμασμένοι θα ἐπιχειρήσετε με τη βία

κατασπᾶν με,
να τραβήξετε δύναμη πρὸς τα κάτω ἐμένα,

ἀλλὰ πονήσετε μάτην·
ἀλλὰ θα κοπιᾶσετε μάταια·

οὐ γὰρ δὴ καθελκύσετε·
γιατί βέβαια δε θα με τραβήξετε πρὸς τα κάτω·

εἰ δὲ ἐγὼ θελήσαιμι ἀνελκύσαι, οὐ μόνον ὑμᾶς,
ἀν ὅμως ἐγὼ θελήσω να τραβήξω πρὸς τα πάνω, ὄχι μόνο εσάς,

ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν ἅμα καὶ τὴν θάλασσαν
ἀλλὰ και τη γη συγχρόνως και τη θάλασσα,

συνανασπάσας μετεωριῶ·
ἀφοῦ τραβήξω μαζί πρὸς τα πάνω θα σηκώσω στον αέρα (εσάς).

καὶ τᾶλλα ὅσα καὶ σὺ ἀκήκοας.
Και τα ἄλλα ὅσα και συ ἔχεις ἀκούσει.

Ἐγὼ δὲ οὐκ ἂν ἀρνηθεῖην
Ἐγὼ ὅμως δε θα μποροῦσα να ἀρνηθῶ

ὅτι μὲν καθ' ἓνα ἐστὶν ἀμείνων καὶ ἰσχυρότερός πάντων,
ὅτι ξεχωριστά για τον καθένα εἶναι ἀνώτερος και ἰσχυρότερος ἀπὸ ὅλους,

οὐκ ἂν πεισθεῖην δὲ ὑπερφέρειν τῶν τοσοῦτων ὁμοῦ [...].
δε θα μποροῦσα να πιστέψω ὅμως ὅτι μας ξεπερνᾶει τόσοις μαζί.

ΕΡΜΗΣ:

Εὐφήμει, ὦ Ἄρες·
Σώπαινε, Ἄρη.

οὐ γὰρ ἀσφαλὲς λέγειν τὰ τοιαῦτα,
Γιατί δεν εἶναι ἀσφαλὲς να λες τέτοια λόγια,

μὴ καὶ ἀπολαύσωμεν τὸ κακὸν τῆς φλυαρίας.
Μήπως και πάθουμε κάτι κακό για τη φλυαρία μας.

ΑΡΗΣ: [...]

Ὅ ἔδοξέ μοι μάλιστα γελοῖον μεταξύ τῆς ἀπειλῆς ἀκούοντι,
Αυτό που φάνηκε σε μένα πάρα πολύ γελοίο μέσα στην απειλή ενώ το άκουγα,

οὐκ ἂν δυναίμην σιωπῆσαι πρὸς σέ·
δε θα μπορούσα να αποσιωπήσω προς εσένα.

μέμνημαι γὰρ οὐ πρὸ πολλοῦ,
γιατί θυμάμαι όχι πριν από πολύ καιρό,

ὅποτε ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἐπαναστάντες
όταν ο Ποσειδώνας και η Ήρα και η Αθηνά αφού επαναστάτησαν

ἐπεβούλευον ξυνδῆσαι λαβόντες αὐτόν,
σχεδίαζαν να δέσουν χειροπόδαρα αφού συλλάβουν αυτόν,

ὥς παντοῖος ἦν δεδιῶς, καὶ ταῦτα ὄντας τρεῖς,
πόσο με κάθε τρόπο ήταν τρομοκρατημένος, και μάλιστα ενώ ήταν τρεις,

καὶ εἰ γε ἡ Θέτις κατελεήσασα μὴ ἐκάλεσεν αὐτῷ
και αν βέβαια η Θέτιδα επειδή τον συμπόνεσε δεν καλούσε αυτόν

σύμμαχον Βριάρεων ὄντα ἐκατόγχειρα,
ως σύμμαχο τον Βριάρεω που είναι εκατόγχειρας,

κἂν ἐδέδετο αὐτῷ κεραυνῷ καὶ βροντῇ.
θα είχε αιχμαλωτιστεί μαζί με τον ίδιο τον κεραυνό και τη βροντή.

Ταῦτα λογιζομένω ἐπήει μοι γελᾶν ἐπὶ τῇ καλλιρρημοσύνῃ αὐτοῦ.
Αυτά καθώς σκεφτόμουν ερχόταν σε μένα να γελάσω για την καυχησιολογία του.

Ερμηνευτικά σχόλια

μὴ καὶ τὸ κακὸν ἀπολαύσωμεν τῆς φλυαρίας: Ο Ερμής φοβάται ότι οι φλυαρίες, όπως χαρακτηρίζει την κριτική εις βάρος του Δία, θα βάλουν σε περιπέτειες τους δύο πρωταγωνιστές του διαλόγου. Ο φόβος του αυτός τονίζει την παντοδυναμία του Δία, έρχεται όμως ταυτόχρονα σε σπαρταριστή αντίθεση με τη διήγηση που θα ακολουθήσει και θα απομυθοποιεί τον πατέρα των θεών και των ανθρώπων.

ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἐπαναστάντες: Στην Ίλιάδα (Β 394-406) μαθαίνουμε πως η Θέτις έσωσε τον Δία από συνωμοσία ανατροπής του –που είχαν οργανώσει ο Ποσειδώνας, η Ήρα και η Αθηνά– καλώντας σε βοήθειά του τον εκατόγχειρα γίγαντα Βριάρεω.

κεραυνῶ καὶ βροντῇ: Σύμφωνα με τη μυθολογία, τα δύο αυτά όπλα, που αποτελούν σύμβολα της δύναμης του Δία, ήταν προσφορά των Κυκλώπων και των Εκατογχείρων προς το πρόσωπό του. Έτσι έδειξαν την ευγνωμοσύνη τους για την απελευθέρωσή τους από τα Τάρταρα, όπου τους είχαν φυλακίσει οι Τιτάνες.

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Ποια απειλή του Δία προκάλεσε τη συζήτηση μεταξύ Άρη και Ερμή;
2. Ποιο γεγονός από το παρελθόν κλονίζει την αξιοπιστία των ισχυρισμών του πατέρα των θεών και των ανθρώπων;
3. Ποιες ήταν οι σχέσεις μεταξύ του Δία και των άλλων θεών, σύμφωνα με το κείμενο;
4. Από ποια στοιχεία του κειμένου φαίνεται ότι ο Λουκιανός άσκησε οξεία κριτική στις παραδοσιακές θρησκευτικές αντιλήψεις της εποχής του;
5. Οι θεοί στο κείμενο του Λουκιανού παρουσιάζουν ανθρώπινα χαρακτηριστικά, όπως και στα έπη του Ομήρου. Διακρίνετε διαφορές στον τρόπο με τον οποίο οι δύο δημιουργοί παρουσιάζουν τους θεούς στο έργο τους;

arxaia-latinika.gr

